

Åndssituasjonens utfordringer til dagens forkynnelse

Jon Kvalbein, foredrag på NLMs kretsledermøte 25. mars, 2009.

Varm takk for innbydelsen til å innlede til samtale om et viktig og krevende tema. Dere som er samlet her, har et stort ansvar for forkynnelsen i vår organisasjon.

Guds ord er det redskapet som Den Hellige Ånd bruker til å skape tro, til å opprettholde troen og til å nyskape våre liv. Vårt kall er å løfte fram Guds Ord til vårt folk i vår egen samtid.

Min innledning vil være todelt.

Først vil jeg gi en beskrivelse av åndssituasjon i dag.

Deretter vil jeg ta fram noen tanker om hvordan den kristne forkynnelsen bør møte de utfordringene som åndssituasjonen stiller oss overfor.

Jeg er glad for at det er satt av god tid til samtale, og håper at den skal bli utbytterik for oss alle.

Dersom jeg bad dere om å skrive ned noen stikkord som kan karakterisere den tiden vi lever i, antar jeg at det ville komme mange forslag. La meg kort nevne noen slike.

Materialisme er et stikkord. Materialismen uttrykk for at det som egentlig eksisterer, er det materielle - alt det åndelige er bare mer eller mindre flyktige og subjektive tanker og ideer.

Materialismen fremmer den tenkning at meningen med livet er å ha det godt materielt, dvs skaffe seg en god inntekt og kjøpe seg de goder som kan tilfredsstille den enkeltes behov.

Underholdning er et annet stikkord. Underholdningskulturen preger vår vestlige verden. Vi bruker utrolig mye tid og penger på å skaffe oss opplevelser – enten det gir seg utslag i TV-titting, internettbruk, film, teater. Hva gjør all denne påvirkningen med oss? Alle slags meninger, voldsyringer og seksuelle utfoldelser presenteres. Jo mer ekstremt, jo større underholdningsverdi. Etisk veiledning er omtrent fraværende. Fjernsynet er nok det mediet som på den mest gjennomgripende måte har fremmet den sekulariseringen som har foregått i Norge siden 1960-årene.

Fritidstilbudet har også økt. Sport, hytteliv, campingliv, turistreiser – tilbudene har eksplodert. Vi skal ikke tale bare negativt om alt dette, som er en del av vår felles hverdag. Men kanskje er jakten etter underholdning og varierte opplevelser hovedårsaken til at folk ikke lenger "har tid til" (eller prioriterer) å gå på kristne møter, selv om vi i dag har mye kortere arbeidstid og lengre ferier enn for 100 år siden.

Når jeg likevel velger å ta utgangspunkt i andre nøkkelbegreper for å beskrive åndssituasjonen, er det fordi vi bør se dypere inn i hva som preger folks tenkning. Postmodernisme har vært brukt som betegnelse på mye av det som er karakteristisk for tankegangen i vår tid. Nå vil det føre for langt å gi en fremstilling av hva som ligger i begrepene modernisme og postmodernisme. Man taler gjerne om en moderne periode som startet i opplysningstiden, men som for 20-30 år siden er blitt gradvis avløst av en postmodernisme eller senmodernisme.

To nøkkelbegreper er typiske for den postmoderne tidsånden, nemlig relativisme og individualisme. La meg utdype dette litt.

Det har skjedd en langsiktig forskyvning i tenkningen om hva som er sant og hvordan man kan finne sannheten. Den kristne tro har preget europeisk tenkning fra middelalderen, gjennom reformasjonstiden og helt frem til vår egen tid. Kristendommen viste til at Bibelen åpenbarer Guds vilje. Der er Jesu frelsesverk beskrevet. Der finner vi sann veiledning til frelse og til normer for et godt liv i tjeneste for vår neste. Det Gud hadde sagt, var sant. Slik ble sannheten forankret i Guds Ord -

utenfor mennesket. Dette grunnsynet sperret ikke for naturvitenskap og forskning. Tvert imot. Det Gud hadde skapt, var det verd å vite noe om. Kristne vitenskapsmenn og tenkere har spilt i viktig rolle i utviklingen av den moderne verden.

Men modernismen brakte inn en ny tenkning om sannhet. Man vil ikke lenger bøye seg for åpenbarte sannheter. Erfaringen og fornuften avgjør hva som er sant. Mennesket selv kan finne fram til sannheten ved egen innsats. De kristne dogmene og normene må ikke få binde samvittighet, tro og liv. Fordommer, overtro, vanetenkning og falsk bevissthet kan og bør avsløres.

Karl Marx ville avsløre religionen som opium for folket, - det var de materielle og økonomiske faktorene som var viktige for samfunnet. Charles Darwin lærte at mennesket ikke var noe annet enn et høyerestående dyr, utviklet uten mål og mening. Filosofen Nietzsche mente at menneskets tenkning var styrt av viljen til makt. Sigmund Freud mente at menneskets drifter var det som "egentlig" lå til grunn for menneskets handlinger. Det er farlig å undertrykke driftene, det skaper psykiske problemer – frem for fri sex, ropte de kulturradikale profetene.

I kjølvannet av modernismen oppsto de store ideologiske fortellingene. Noen tenkte at naturvitenskapen og den moderne teknologien ville bane vei for fremtidens fredfylte velferdssamfunn. Marxismen og kommunismen skildret veien via klassekamp til det klasseløse samfunn, der alle religiøse overbygninger var revet ned. Nazismen ønsket seg en rase-ren verden, med det ariske herrefolk som ledende kraft.

Noen har pekt på at postmodernismen kom med de store ideologienes sammenbrudd. Kommunismen og nazismen har kostet minst 170 millioner menneskeliv. Verdenskrigene har vist oss at mennesket kunne bruke sine tekniske fremskritt i ondskapens tjeneste.

I dag er de store ideologiene døde, heter det. Men dette er nok ikke riktig. For det er oppstått en ny ideologi, som vi kan kalle relativismen, og som dominerer vår tenkning i dag.

I vårt postmoderne klima er troen på sannheten svekket.

Hvert samfunn former sin egen sosiale verden ved hjelp av sitt språk, hører vi fra mange sosiologer i dag. Fordi det er mange språk, finnes ingen objektiv virkelighet. Språket som vi bruker til å beskrive verden, binder vår tenkning og gjør det umulig å beskrive en objektiv virkelighet.

Denne tenkningen gjør seg blant annet tydelig gjeldende innen den moderne feminismen. Det finnes ikke noe medfødt mannlige og kvinnelige, heter det. Nei, mann og kvinne er kulturprodukter, betegnelsene indoktrinerer oss i en tenkning som reproducerer gamle kjønnsroller.

Det heteroseksuelle ekteskapet er en samfunnskonstruksjon, sies det. Vi må bryte ned ekteskapsbegrepet og gjøre det kjønnsnøytralt. Målet er at hvert individ skal få større frihet til å leve som de vil. Likestilling blir det store moteordet, alle syn og normer skal være likestilte, ellers driver man diskriminering, får vi høre. Men faktum er at aldri har de som har kritiske spørsmålsteget ved likestillingsideologien, blitt så diskriminert som i dag.

Individualismen gir seg utslag i at hvert enkelt menneske selv kan bestemme sine egne verdier og sin egen moral, og ethvert menneske må ha frihet til å forme sitt eget liv – så sant det ikke hindre andre menneskers frie livsutfoldelse. Politimester Bastians Kardemommelov er blitt overordnet leveregel: Du skal ikke plage andre, du skal være god og snill, men for øvrig kan man gjøre hva man vil! Å være snill betyr å være tolerant, godta mangfoldet og respektere at alle skal ha frihet til å leve som de vil.

Denne individualismen har fått en egosentrisk form. Det gjelder å ta valg som en selv har fordel av. Målet er selvrealisering. Tanken er at når stadig flere kan få leve i samsvar med sine egne drifter og ønsker, vil vi få et godt samfunn.

Det er ikke vanskelig å registrere

spor av en postmoderne tenkning i samfunnslivet.

Oppløsning av sannhetsbegrepet har ført til relativisme og pluralisme. Ingen har rett til å si at deres eget livssyn er sant framfor andres, hører vi. De som hevder at deres tro er sann, risikerer å bli anklaget for «skråsikkerhet» eller "fundamentalisme". Alle må tolerere at det finnes mange etisk høyverdige måter å leve på. Å kreve felles moralregler på det man kaller "privatlivets område", er å opptre som "moralist" – og det er jo diskriminerende i et samfunn der ulike moralsyn skal være likestilte. Ja, de som sier at noe er sant og rett for alle, representerer egentlig en undertrykkende makt. For de gjør mennesker som ikke har funnet deres sannhet, til løgnere som skal bekjempes.

Legg merke til at relativismen på denne måten fungerer som en totalitær ideologi. Relativismen blir et overstandpunkt, en målestokk som alt annet skal måles etter. Den som ikke anerkjenner at alle religioner og livssyn er likeverdige, er per definisjon intolerant. Ingen religion skal kunne si at den er sann, får vi høre. Men hvis dette er sant, finnes det bare én ideologi som er sann, nemlig den som sier at ingen religion er sann. Altså: Bare relativismen er sann. Der de sekulære mediene redigeres etter et slikt syn, blir en kristen begrunnet holdning uønsket idet offentlige rom.

Det er denne totalitære relativismen som ligger til grunn når venstresosialister vil frata kristne institusjoner statsstøtte dersom de ikke vil ansette personale som lever i en samlivsform som bryter med Guds bud. Religionsfriheten da underordnet i forhold til relativismen.

Den postmoderne tenkningen omformer ofte sannhetsbegrepet i pragmatisk retning, f. eks. slik: «Sannhet er det som vi kan bli enige om i et fellesskap av likesinnede.» eller: «Sannhet er det som det er godt for oss å tro».

Ja, i et postmoderne klima kan sannhetsspørsmålet bli helt uinteressant. I stedetfor: Er dette sant? spør man: Hva gagnar dette meg? Er det gøy? Eller: Kan det selges?

I dette relativistiske klima gror nyreligiøsiteten. Typisk for nyreligiøsiteten er den individualistiske innfallsvinkelen. Hvert enkelt menneske skal fritt kunne forme en religiøsitet som passer for dem. Her søker man ikke etter en gud som står over alle og er felles for alle. Nei, man jager etter det guddommelige i seg selv, og søker opplevelser av Gud i sitt indre. Man ønsker kontakt med en kraft, en kosmisk energi – som skal gi indre harmoni og bedre helse. Yoga og andre teknikker blir redskapet for å oppnå en slik kontakt. Menneskets religiøse kretsing om seg selv, fører til at man blir opptatt av sin egen kropp og helse. Det er ikke underlig at alternativ medisin har funnet et lukrativt marked knyttet til nyreligiøsiteten.

Relativisme og individualisme setter sterke spor i samfunnet.

La meg bare med stikkord nevne saker som har stått sentralt i verdidebatten i de siste årtiene: Fri abort, likestilling av samlivsformer, homoseksuell frigjøring, bort med kristne formålsparagrafer, bort med kristendomsundervisning i skolen, bort med blasfemiparagrafen, bort med filmsensuren.

Hva dreier det seg om i bunn og grunn – hele tiden? Det dreier seg om det frigjorte mennesket som ikke vil ha ytre begrensninger på sitt liv. Ingen skal få hindre meg i å leve mitt privatliv som jeg vil. Ingen dommer skal få stille meg til ansvar Det finnes ingen Gud som jeg skal stå til rette for, ingen hellig Gud som det ikke skal være tillatt å spotte.

I dette jubileumsåret for Darwins utviklingsteori vil jeg føye til: Den ateistiske darwinismen, som er sterkt representert i Norge, har samme budskap: Som menneske er du blitt til på slump. Du er et produkt av tilfeldigheter og naturlover. Du er ikke skapt av en Gud som har mål og mening med livet ditt. Du er fri til å leve som du vil. Det darwinistene overser er at en innsnevrende naturalistisk vitenskap som bygger på et verdensbilde som på forhånd har utelukket Gud, mangler enhver kompetanse til å fastslå om det finnes en Gud eller ikke.

Mye kunne vært sagt om postmodernismens innflytelse i samfunnslivet generelt, men i vår sammenheng er det viktigere å ta dem noen trekk som viser

Postmodernismens innflytelse på kirkelivet

Postmodernismens religiøse hovedsynspunkt er: Det finnes ikke en objektiv universell sannhet på det religiøse området. Det er dette postmoderne synet på religionen ligger bak overgangen fra kristendomsfaget til KRL-faget, nå RLE-faget.

Før talte norske teologer om kristendommen og religionene. Man var opptatt av å understreke at den kristne tro skilte seg så radikalt ut fra de øvrige religionene at det var galt å omtale kristendommen som en religion. Religionene var menneskenes forsøk på å oppnå lykke og frelse ved egne gjerninger. Kristendommen var en åpenbaring av Guds frelsesvei fra Gud til mennesket i Kristus.

I dag blir kristendommen presentert i skolen som en religion blant mange likeverdige alternativer. K-faget ble KRL-faget som nå er blitt RLE-faget. K-en fjernet fra fagets navn. Faget forutsetter at kristendommen ikke er sann fremfor andre religioner. Overgangen til KRL-faget skjedde ved aktiv medvirkning fra kirken, IKO, Kirkerådet, Kristelig Folkeparti, Menighetsfakultetet og de fleste kristne utdanningsinstitusjonene. De sterkeste prinsipielle motforstillingene kom fra NLA-hold, Misjonssambandet og avisen Dagen.

En postmoderne tenkning har fått innflytelse på samtidens teologi. Dersom Bibelen betraktes med postmoderne briller, oppløses Bibelens autoritet. Tekstene må tolkes, men det finnes ingen entydig tolkningsnøkkel som kan avdekke forfatterens egentlige budskap. Derfor kan noen si at Skriften forbyr homofilt samliv, mens andre gir grønt lys for det samme. Å tillegge Bibelens forfattere guddommelig autoritet eller å tale om Skriftens inspirasjon lyder meningsløst i postmoderne ører. Ja, feministisk teologi har i forslaget til ny liturgi som nå er på høring foreslått at maskuline betegnelser som "Herren", "Fader" erstattes med mer kjønnsnøytrale ord. Bak ligger tidens krav om likestilling.

Dersom kirken ikke lenger har et sant budskap som gjelder alle mennesker, blir kirken henvist til rollen som samfunnets åndelige velferdsterapeut. Slik helsevesenet skal tilfredsstille den enkeltes legemlige og psykiske behov, skal kirken tilfredsstille individets åndelige behov. Det blir da mennesket – ikke Gud - som definerer kirkens oppgave og eksistensberettigelse.

Selve synet på hva kirken er, blir underminert. Etter vår bekjennelse er kirken samfunnet av de hellige, der evangeliet forkynnes rent og sakramentene forvaltes rett. Men i praksis omfatter Den norske kirke alle døpte, uansett hva de tror og hvordan de lever. Alle skal ha demokratisk rett til å delta ved valg og øve innflytelse på kirkens liv. Å sette skille mellom uomvendte og frelste, eller mellom sann og falsk lære – er uakseptabelt.

Det vil være galt å si at det postmoderne klima har skylden for den identitetskrisen som Den norske kirke i dag befinner seg i. Men at den postmoderne tidsånden har forsterket krisen, er det ingen tvil om.

Det relativistiske klima har lammet kirkens etiske forkynnelse. Kirkemøtet har vedtatt at homofilt samlevende kan være prester, enda Bibelen med tydelige ord forkaster seksuelt samliv mellom to av samme kjønn. Læreoppløsningen blir tydelig ved at det som er synd i ett bispedømme, er tillatt og velsignet i et annet. Alle biskopene er enige om at et positivt syn på homofilt samliv ikke er vranglære, selv om Guds ord sier at de som lever slik, ikke skal arve Guds rike. Like alvorlig er kirkens stilltiende aksept av samboerskap, seksuell utfoldelse før ekteskapet og skilsmisse og gjengifte.

Der det ikke finnes en bekjennelseskirke som tror at Gud har åpenbart sannheten i Kristus og i det profetiske og apostoliske ord, blir mennesket overlatt til seg selv og sine egne tolkninger. Der kirken godtar vranglære, oppløser den seg selv. Der Gud ikke får være Herre, overlates mennesket til sin egen "selvbestemmelse". Og det selvbestemte liv fører til Gudbestemt fortapelse.

I det postmoderne klima er det grodd frem en

postmoderne liberal teologi

Den klassiske liberale teologien fikk innflytelse i Norge på slutten av 1800-tallet. Den moderne vitenskap gav intet rom for det overnaturlige. Jomfrufødselen, Jesu guddom, underberetningene, Jesu oppstandelse – alt dette kunne ikke aksepteres i modernitetens verden.

Da oppsto den liberale teologien som en frigjøringsbevegelse som skulle rydde opp i kirkens gamle dogmer. De ønsket en kristendom tilpasset den nye tid, slik at kirken ikke skulle bukke under for fremskrittet.

Men bibeltro kristne holdt fast ved kirkens gamle tro. De kjempet mot både modernismen og den liberale teologien. Menighetsfakultetet ble reist. På Calmeyergatemøtet i 1920 avviste de store frivillige organisasjonene samarbeidet med dem som ikke kunne bygge på Skriftens autoritet. Og historien har gitt dem rett. Kristen tro fremmes ikke ved å tilpasse seg tidens åndsretninger, men ved å holde fast ved Bibelens sannheter.

De nye postliberale teologene har glemt dette. De vil berge kristendommen ved å tilpasse seg postmodernismen. Når biskopene Gunnar Stålsett og Rosemarie Køhn ble hyllet i folkeopinionen, er det fordi de står for en kristendom uten dogmer som folk må tro, og uten bud som folk må følge. Nå står Tor B. Jørgensen i spissen for den liberale fløyen.

Det man ønsker er en kirke som er åpen for alle, tolerant overfor alle og som ikke gir noe menneske dårlig samvittighet. Alle er Guds barn. Og fordi ingen kan gå fortapt, bør alle vise stor romslighet overfor sprikende syn på lære og liv.

Det som er sikkert, er: Relativismen gir intet menneske trygghet eller lykke. Et samfunn kan heller ikke i lengden bygges på en relativistisk ideologi. Det er som å bygge sitt hus på kvikkleire. Det vil rase sammen. Postmodernismen blir antagelig en forholdsvis kortvarig åndsretning.

Dersom teologien gifter seg med tidsånden, blir det neppe noe fruktbart og varig ekteskap. Den kristendom som knytter seg nært til postmodernismen, risikerer ganske snart å bli avskrevet sammen med postmodernismen.

Hvordan komme postmoderne mennesker i møte?

Er det da mulig å komme det postmoderne mennesket i møte på en positiv måte? Etter mitt skjønn er svaret ja. La meg bare nevne fire korte punkter:

1. Tilby ungdom et kristent miljø.

KRL-generasjonen har lært at religion er noe alminnelig, og at religiøs praksis er en del av de fleste menneskers daglige liv. Barn og unge søker etter opplevelser. De har et uendelig tilbud av opplevelsesparker, digitale spill, filmer, TV og dataprogrammer. Her gis stadig nye muligheter, "nye liv" og nye sjanser. De orienterer seg i denne virkeligheten ved prøving og feiling. De bruker "smake- og kjenne"-metoden.

Dette bør utfordre oss positivt. Er det kristne fellesskapet jeg innbyr til, slik at det smaker godt. Er nye velkommen. Blir de oppdaget og verdsatt. Den kristne forsamling er omtalt som et samfunn av lemmer på samme legeme, grener på samme vintre, et sted der Åndens frukter viser seg: kjærlighet, glede, fred (Gal 5:22). Dette bør unge få oppdage.

2. Vis fasthet og integritet

Den flytende postmoderniteten skaper et behov for å møte noe fast - mennesker med overbevisning og integritet. De trenger ledere som står for noe. Ungdom ønsker å se samsvar mellom liv og lære.

3. Gi tid og tålmodighet.

Både forkynnere og kristne generelt må være villige til å samtale om sine tro, og ta tid til å besvare spørsmål. Det trengs noen som vil være tålmodige medvandrere. Jesus tok seg tid til å være sammen med de som hadde falt utenfor.

4. Gi kristen kunnskap.

I de gamle vekkelsetider kunne folk sin katekisme og Pontoppidans forklaring. Ludvig Hope skildret kristendomskunnskapen var veden som vekkelsepredikantene kunne tenne i brann. I dag er det dårlig med ved. Vi må legge større vekt på opplæring. Bibelske kjerneord må forklares grundig slik at de gir mening. Vårt kristne lekmannsarbeid har ikke maktet denne omstillingen i tilstrekkelig grad.

Men hvordan skal vi så møte

Åndssituasjonens utfordringer til forkynnelsen.

Først bør vi understreke at vår tids relativistiske klima ikke er noe nytt i kirken historie. I den første kristne tid møtte de kristne både den greske filosofien, den romerske keiserdyrkelsen og en rekke ulike religioner som alle gjorde krav på å være sanne.

Både Jesus og Paulus måtte ta hensyn til hvilke tanker folk hadde gjort seg. Men deres forkynnelse er ingen tilpassing som går på bekostning av budskapet. Nei, ofte er det tale om en direkte konfrontasjon.

Jesus erklærte seg som Messias, selv om ypperstepresten betraktet dette som gudsbespottelse (Matt 26:63ff). Ja, Jesu forkynnelse av seg selv som Guds Sønn, førte ham inn i døden på korset. I Apostlenes gjerninger 14 leser vi om Paulus og Barnabas i konfrontasjon med Zevs-dyrkelsen: «Og vi forkynner dere evangeliet, at dere skal vende dere bort fra disse falske guder til den levende Gud.» (v.15)

Resultatet ble at Paulus ble steinet. Det var så vidt han overlevde. Men sammen med Barnabas fortsatte han å forkynne evangeliet. De trøstet disiplene og «formante dem til å holde fast ved troen og sa: Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.» (22).

I konfrontasjonen og forfølgelsen vokste Guds rike. De pluralistiske omgivelsene satte sine krav: "For jøder krever tegn, og grekere søker visdom – vi kunne føye til: modernistene krever logikk og fornuft, postmodernismen krever at alle religioner er likeverdige –

Men, skriver Paulus, "vi forkynner Kristus korsfestet, for jøder et anstøt og for hedninger en dårskap" (1 Kor 1: 22f).

De holdt fast ved evangeliet, fordi de var viss på at det var bare det sanne evangelium som kunne frelse mennesker fra død til liv.

Den lærdommen må vi ta med oss i møte med dagens postmodernisme.

Og da vil jeg først si:

Forkynn den frelseshistoriske fortellingen

Postmodernismen avviser modernismens metafortellinger. Fra en kristen synsvinkel kan vi si at dette gjøres med full rett.

Nazismen led nederlag under den andre verdenskrigen. Konservatismen står svakt etter 1968. Kommunismen fikk en avgjørende knekk i 1989. Også markedsliberalismen sliter i dag fordi de mange skyggesidene blir åpenbare for stadig flere. Det økonomiske krakket som vi nå opplever er symptom på en kynisk grådighetskultur. Felles for alle de store menneskelige ideologier er at de har satt mennesket i sentrum, mens Gud er satt utenfor.

Alle menneskelige ismer er fortellinger der «Guds sannhet blir byttet ut mot løgner». Rom. 1 viser hvordan det går med mennesker som «ikke brydde seg om å eie Gud i kunnskap» (Rom 1:28). Hva skjer da? Jo, da "overgav Gud dem til et udugelig sinn" – han overlot dem til seg selv, så de gjorde "slikt som ikke sømmer seg".

Å bli overlatt til seg selv, er det ikke dette de selvoptatte individualistene streber etter og ønsker? Jo, men i Guds Ord er denne form for selvrealisering et forfall, det er et liv under Guds dom og vrede, et liv i opprør mot Gud.

En av forkynnelsens oppgaver er å rive ned alle tankebygninger som reiser seg mot kunnskapen om Gud (2 Kor 10:5). Som alternativ må vi fremholde Bibelens budskap.

Bibelen har åpenbart for oss den store fortellingen om skapelse, syndefall, frelse og forløsning.

Den kristne forkynnelse må fastholde at Gud er historiens Herre. Han har skapt alt, han oppholder alt. Han har skapt med hensikt. Historien startet med: Bli lys! Kosmos og alt liv ble skapt ved Guds ord. Mennesket ble skapt i Guds bilde, til mann og kvinne, for å leve etter Guds vilje. Mennesket falt i synd, og ble utvist av Edens hage. Men Gud sendte Jesus Kristus til soning for våre synder. Det er mulig for en synder å bli frelst av bare nåde for Jesu skyld!

Jesu død og oppstandelse er vendepunktet i historien og starten på misjonstiden. Evangeliet om Jesus skal forkynnes for alle folkeslag, inntil enden kommer. Guds folk er kalt til å virkeliggjøre hans vilje i verden. Historien avsluttes med dommen, deretter følger evig liv eller evig fortapelse.

Denne metafortellingen må forkynnes som den meningsfulle og helhetsskapende fortelling som hele menneskehetens historie og hvert enkelt menneskes personlige liv skal tolkes inn i. Frelsehistorien gir sammenheng, trygghet, identitet, tilhørighet, forankring og håp.

Forkynn Jesus som sannheten

Den neste utfordringen fra postmodernismen gjelder selve sannhetsforståelsen. Kan vi i en postmoderne kultur forkynne at Jesus er «Veien, Sannheten og Livet» og at Jesus er eneste veien til frelse?

I GT brukes ordet æmæt for sannhet. Det brukes for å betegne en virkelighet som er fast, bæredyktig, gyldig og forpliktende og derfor sann. Når det sies at en person er sann, betyr det at han er trofast og pålitelig – det er en som man kan stole på, en som holder sine løfter.

Det dreier seg altså ikke om et teoretisk, vitenskapelig sannhetsbegrep. Guds sannhet kan ikke gripes i sin fylde av fornuften. Men den kan erfares ved tillit til Guds trofasthet. Gud kan testes på at Guds ord oppfylles.

Guds sanne ord svarer til virkeligheten. Denne sannhetsforståelsen er dominerende i NT. Hos Paulus er sannheten selve evangeliet. Å forkynne evangeliet er det samme som om tale sant. Sannheten er den sanne autoritative Guds lære. Sannheten står i motsetning til vranglæren, som er en forførende villfarelse.

Det syndige mennesket lever i løgner. Det har «byttet bort Guds sannhet mot løgner og æret og dyrket skapningen framfor Skaperen». Men de kan frigjøres ved å møte sannheten. Sannheten er avslørende, den viser at mennesket i sin synd ikke er i stand til å frelse seg selv. Men Jesus Kristus selv er Sannheten som bringer liv og frelse. Kristus rettfærdiggjør og helliggjør den troende ved sine nådemidler. Den Hellige Ånd, som også kalles Sannhetens Ånd leder Guds barn frem til hele sannheten.

Altså: Gud er sannheten. Jesus Kristus er sannheten. Den Hellige Ånd er sannheten. Evangeliet er sannheten. Summen av Guds ord er sannhet.

Sannheten må mottas personlig av det enkelte menneske. Jesus omskaper den troendes liv slik at man «gjør sannheten» (Gal 4:19). Søren Kierkegaard har sterkt fremhevet at Sannheten er noe man engasjerer seg lidenskapelig for. Kristenlivet er ingen sektor i livet, ingen hobbyaktivitet, men et totalengasjement. Jesus er virkelig Livet.

De kristne frelsessannheter er åpenbaringssannheter. De er formidlet til oss gjennom de profetiske og apostoliske skrifter i Bibelen.

Relativisme må avsløres i forkynnelsen. Vi bør si: Dersom noen forteller deg at det ikke finnes noe som er sant, så ta ham på alvor – og stol ikke på ham! For dersom det ikke finnes noe som er sant, er heller ikke relativismen sann.

La meg føye til her: Vi har mange nærradioer, der vi har mye god forkynnelse. Men mye av tiden går med til å sende musikk. Hvorfor ikke også lage mer aktuelle programmer der søkelyset blir

satt på trender i tiden, vurdert fra en kristen synsvinkel. Nettopp relativismen, individualismen, og utslagene dette får i samlivsspørsmål og totalitære holdninger, burde vært tatt opp i nærradioen. Det ville samtidig skapt debatt, og skaffet flere lyttere, - også til de oppbyggelige programmene. Våre kristne nærradioer er for lite "kontroversielle", og blir derfor oversett av de fleste.

Forkynn Jesus som eneste veien til frelse

Kristendommen er eksklusiv. Det finnes bare EN Gud. Jesus sier: «Ingen kommer til Faderen uten ved meg». «Det er ikke frelse i noen annen». Her står den kristne tro i et direkte motsetningsforhold til postmodernismens relativisme. Vi må at alle andre religioner og livssyn er avveier.

RLE-faget er ikke et nøytralt fag. Faget hviler på et dogme: Alle religioner og livssyn har samme verdi. De er like sanne, sies det. Dette er tilslørende språkbruk. For alle religioner og livssyn står i et motsetningsforhold til hverandre. Saken er: Er alle sanne, er ingen av dem sanne.

Nå kan man forstå at religioner og livssyn blir fremstilt sideordnet i et religionsvitenskapelig fag på akademisk nivå. Men når denne ideologien ligger til grunn til en opplæring av alle barn fra 6-årsalderen, dreier det seg om en pedagogisk katastrofe.

Dersom Jesus er eneste veien til frelse, er det helt uakseptabelt at kristendommen blir sidestilt med andre religioner og livssyn som leder til evig fortapelse. RLE-faget er etter mitt skjønn et forførende fag. Jeg vil ikke undervurdere den innsats kristne lærere gjør innenfor de rammer som faget setter. Men når så få kristne reagerer imot faget, viser det hvordan den postmoderne relativismen har fått godt tak blant kristne i Norge. At det ikke er et sterkere rop etter alternative kristne grunnskoler, er symptom på en sløvhetsstilstand i norsk kristenliv.

Det er oppsiktsvekkende at kristendommen er begravd blant religionene i skolens undervisning i et land der 80 % av foreldrene døper barna sine og lover å oppdra dem i den kristne tro. Det er en viktig oppgave for forkynnelsen å minne foreldrene om at barna tilhører Gud, og at foreldrene har ansvar også for den oppdragelsen de tillater andre å gi sine barn. Dersom kristne foreldre er mer opptatt av å kjøre barna til idrettstrening enn av å gi sine barn sann opplæring i den kristne tro, vil avkristningen skyte ny fart i årene som kommer.

Jeg husker Carl Fr. Wisløff sa det for noen år siden: De kristne hjem betyr mer for norsk kristenliv enn alle våre evangeliske aksjoner til sammen. Hvordan er det i dag? Tar de kristne hjemmene sitt oppdrageransvar på alvor? Forkynner vi slik at de får hjelp til dette?

Forkynn et bibelsk kirkesyn

Kirkeordningen er et spørsmål om hensiktsmessighet. Om vi skal ha folkekirke eller frikirke, om vi har et uavhengig lekmannsarbeide i kirken, om vi er en organisasjon og samtidig gir åpenhet for kirkelig registrering – alt dette er ordningsspørsmål, der vi kan ha ulike syn på hva som er tjenlig på ethvert sted til enhver tid.

Men når det gjelder synet på hva kirken er, må vi tenke bibelsk. Hva kirken er, er en viktig del av vår trosbekjennelse. Vi bekjenner troen på "en hellig alminnelig kirke, de helliges samfunn". "De helliges samfunn" er tatt med for å forklare hva den hellige alminnelige kirke er. Det er ikke en organisasjon, ikke noe synlig – for alt vi fremsier i trosbekjennelsen er noe vi tror, men ikke ser. Vi tror at det finnes en flokk i denne verden som tilhører Gud, som er frelst og lever i syndenes forlatelse, rensed av Jesu forsoningsblod. Dette er den egentlige kirke, som bare Gud kjenner. I verdens kirkesamfunn og kristelige organisasjoner vil det alltid finnes hyklere som lever med i kirkens liv, men ikke tilhører Guds folk. Og det er forkynnens oppgave å forkynne evangeliet til frelse, slik at stadig nye kan legges til Guds folk. Samtidig er det forkynnens oppgave å avsløre hykleriet, slik at fariseere vekkes fra sin egenrettferdighet og vender seg tilbake til Guds nåde i Kristus.

I 1965 skrev Andreas Aarflot følgende i Luthersk Kirketidende: "Vi bør rense begrepet "offisiell kirke" slik at vi kan si med frimodighet: Jeg tror på en hellig, alminnelig, offentlig, offisielle kirke, så lenge denne har Ordet og sakramentene og tjenesten." Den kirkelige reformbevegelsen er bygget opp på denne kirketenkningen. Og den er gal på flere måter. For det første identifiserer han vår offisielle kirke med den kirke vi bekjenner i trosbekjennelsen. Men den offisielle kirke består av mange døpte som er negative eller likegyldige til Kristus og Skriften og som ikke er med blant Guds folk. For det andre sier vår bekjennelse at kirken er de helliges samfunn der evangeliet forkynnes rett og sakramentene forvaltes rettelig. Det er den rette forkynnelse og sakramentforvaltning som er kirkens ytre kjennetegn. Skal vi oppsøke Guds menighet på jorda, skal vi gå der budskapet er rett, dvs i samsvar med Guds Ord.

Rett forkynnelsen innebærer både læretukt og kirketukt. Ludvig Hope brukte et sterkt uttrykk om dette. Han skrev at "daukjøttet" måtte falle av. Med det mente han at vi skal forkynne slik at mennesker slutter seg til oss ved å finne frelsen i Kristus og dele misjonskallet om å nå alle folkeslag med evangeliet. Men vi skal også forkynne slik at mennesker som ikke vil bøye seg for Ordet, faller av – ikke blir inkludert blant dem som får innflytelse på hvordan misjonen skal ledes.

I en kirke der det stadig forkynnes at Gud er glad i alle, må vi si: Ja, Gud vil at alle mennesker skal bli frelst. Hans oppsøkende kjærlighet omfatter alle. Men samtidig hviler Guds vrede over alle som avviser Kristus: "Den som tror på Sønnen, har evig liv. Men den som ikke vil tro på Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham." (Joh 3, 36).

Forkynn livet to utganger

Når den postmoderne relativismen har fått slik innflytelse innen kristenheten, må det sees på bakgrunn av den manglende forkynnelse av livet to utganger. Ingen taler sterkere om fortapelsen enn Jesus Kristus selv.

I lang tid har Vårt Land hatt en intervjuserie som kalles «Min tro». Her kommer alle slags trosoppfatninger til orde. Vi får servert mange selvkonstruerte religiøse tanker. Meget sjelden møter vi her mennesker med en bibelsk tro. Intervjuserien er helt i tråd med den postmoderne tidsånden.

I Bibelen er mennesket skildret som leiren i Guds hånd. Postmodernismens tenkning har gjort Gud til leire i menneskets hender. Mennesket har avsatt Bibelens Gud og laget sin egen selvkonstruerte gud – en gud i sitt eget ønskebilde.

Hva betyr egentlig «min» tro – den tro som jeg selv har laget? Det store spørsmålet på dommens dag, er ikke hva jeg tror om Gud, men hva Gud tror om meg. På dommens dag finner Gud oss alle. Da kan han finne meg på ett av to steder.

Enten finner han meg «i Kristus», «ikledd Jesu rettferdighet», som Guds barn frelst av nåde. Eller så finner han meg «utenfor Kristus». Da er jeg «uten Kristus, uten håp og uten Gud i verden» (Ef. 2). Det dreier seg om evig salighet eller evig fortapelse.

Av og til seg jeg for meg et indre bilde av stor avslappet folkemengde på en lang solvarm badestrand i Thailand. Jeg er iskremselger, og salget går strykende. Så får jeg plutselig høre over radioen at en tsunami er på vei. Om en halvtime vil den velte over stranda og ta med seg alt som er. Går jeg da ned på stranda og roper ut at de må komme seg opp på klippen og bli frelst, eller fortsetter jeg å selge iskrem fordi det er dette folk vil ha?

Hvis Guds hellige vrede over synden og den evige fortapelsen er sant, skal vi da tie stille om denne sannheten, fordi mennesker misliker budskapet og heller vil spise iskrem?

Hva er menneskehetens største problem? Hva er det størst grunn til å frykte? Er det forurensningen, er det klimakrisen, er det finanskrisen, er det synden? Bibelen sier: "Frykt ikke for dem som dreper legemet, men ikke kan drepe sjelen. Frykt heller for ham som kan ødelegge både sjel og legemet i helvete!" (Matt 10,28). Hvem er det tale om her? Jo, det er Gud! Vi klager over mange på guds frykt. Men er forkynnelsen slik at den skaper frykt for en hellig Gud som vi alle en dag skal møte som dommer?

Forkynn til samvittigheten

I en postmoderne virkelighet er det en sterk fristelse å presentere kristendommen på tidsåndens premisser. Da blir kristendommen et tilbud i konkurranse med andre, et tilbud som markedsføres på menneskets premisser.

Hva kan kristendommen tilby meg? Spør noen. Noen svarer: Harmoni, fred, trygghet, helse, lykke, åndskraft og sterke opplevelser. Herlighetsteologiens popularitet skyldes at kristendommen markedsføres ensidig som svar på menneskets behov, mens de sidene som vekker anstøt, holdes tilbake. Menneskets syndige natur, syndens evige konsekvenser, fortapelsen, anfektelsen, livet under korset kommer ikke til uttrykk i forkynnelsen.

Men der menneskets fortapte tilstand ikke blir skildret på bibelsk vis, kommer heller ikke frelsen og nåden til uttrykk i sin friggjørende fylde. Det er farlig når helliggjørelsen blir en jakt etter større åndelighet og sterke manifestasjoner. Man risikerer å havne i en religiøs lovtrelldom.

Augustana XII taler om boten. Boten er egentlig sammensatt av to deler, kan vi lese: "Den ene er angeren eller den redsel som jagets inn i samvittigheten når synden blir kjent. Den andre er troen, som avles av evangeliet eller avløsningen, og som stoler på at syndenes forlates for Kristi skyld, og trøster samvittigheten og frir den fra redselen."

Forkynnelsen bør være rettet mot samvittigheten. Loven skal forkynnes slik at den hellige Gud får tale med sitt krav om hellighet og fullkommenhet. Loven skal jage den urolige samvittigheten til Kristus. Evangeliet lar samvittigheten finne hvile ved å høre at alt det Gud krever av deg, har Kristus gjort for deg. Hans død for dine synder har gjort deg rettferdig for Gud. Hans oppstandelse til nytt liv er din seier. Frelsesverket er gjort en gang for alle, og det er ditt, også når du opplever at den gamle Adam lever i deg. Du er samtidig synder og rettferdig, fordi Jesu rettferdsdrakt dekker deg for Gud.

Det postmoderne mennesket trenger det samme evangelium som det moderne mennesket, ja, som alle mennesker til alle tider trenger: «Ved dette ville Gud vise sin rettferdighet i den tid som nå er, så han kunne være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus» (Rom 3:26). Det finnes ikke noen spesiell utgave av evangeliet for dagens mennesker. Evangeliet er like aktuelt for alle til alle tider.

Forkynn Guds bud og formaninger

Postmodernismen hevder at vi konstruerer virkeligheten med de begrepene vi bruker for å beskrive den. I noen grad bør vi gi postmodernismen rett i dette. I dag er mange opptatt av å bruke ord til å skaffe seg makt og innflytelse. Avlivning av uønskede ufødte barn blir kalt «selvbestemt abort». Avlivning av gamle og syke blir kalt «dødshjelp». Samliv mellom to av samme kjønn blir inkludert i ekteskapsbetegnelsen.

Det er viktig at kristne kan avsløre maktspråk som brukes for å endre folks tankegang. Men som kristne bør vi reagere særlig sterkt når postmodernismens dekonstruksjon brukes på de bibelske tekstene. Det finnes ingen fastlagt mening i teksten, sier de. Meningen er leserens verk. Alle tolkninger er like verdifulle.

Vi ser hva resultatet blir innenfor teologien. Interessen for dogmatikk svinner. Her gis rom for mange tolkninger. Vanlige normer for bibeltolkning blir brutt. Etikken blir løsrevet fra Skriften. Biskop Rosemarie Køhn sa stadig: «Jeg føler at ...», og brukte sin magesfølelse til å veilede stikk motsatt av Skriftens ord i homofilispørsmålet. Et sekulært kjærlighetsbegrep og hensynet til erfaringen setter Guds skaperordning og Guds bud til side. Postmodernismen som avviser tekstens mening og gir den enkelte leser romslige tolkningsmuligheter undergraver teologien som fag.

Vi må forkynne at Guds åpenbaring har en bestemt hensikt – den er gitt som veiledning til frelse og et meningsfullt liv. Guds bud er gode for alle. Guds bud må konkretiseres og anvendes inn i folks dagligliv.

Jeg tror forkynnelsen i dag er for svak når det gjelder å gi konkret veiledning i vanskelige spørsmål. På det seksualetiske området er det stor forvirring. Vi trenger bibelsk veiledning om ekteskap, samboerskap, homofili, skilsmisse, avholdenhet, forholdet til pornografi og kjødelige fristelser som rammer oss alle. Vi trenger bibelsk veiledning om oppdragelse av barn, om tjenestedelingen, vitnetjenesten, bønnelivet, bibellesning osv.

Forkynn "Så sier Herren"

Til alle tider har den kristne tro blitt båret frem av autoritativ forkynning, der autoriteten var knyttet til Guds Ord. Profetene i GT talte «Så sier Herren». Da Jesus talte, ble folket slått av forundring fordi han lærte dem som en som hadde myndighet». Paulus forkynte med Ånds og krafts bevis (1 Kor 2:4). I Rom 10.17 leser vi: «Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord.» Vi må forkynne slik at tilhørerne får tillit til Guds Ord.

Vi trenger åndsbåren forkynning med profetisk kraft. Det kan bare skje der forkynneren har frimodig tillit til at dette Guds Ord virkelig er Guds Hellige Ord til oss i dag. En forkynner er en herold som roper på Guds vegne. Den gamle inngangsbønnen startet slik: *"Herre! Jeg er kommet inn i dette ditt hellige hus for å høre hva du, Gud Fader, min skaper, du Herre Jesus, min Frelser, du Hellig Ånd, min trøster i liv og død, vil tale til mig. ..."* Enhver forkynner må tenke over. Folk er ikke kommet for å høre meg. De er kommet for å høre hva Gud vil tale til dem.

Forkynn til trøst

Profeten Jesaja skulle forkynne et domsbudskap. Men i kapitel 40 høres en annen tone: *"Trøst, mitt folk! Sier deres Gud. Tal vennlig til Jerusalem, og rop til henne at hennes strid er endt, at hennes skyld er betalt, at hun av Herrens hånd har fått dobbelt for alle sine synder."*

Vi lever i en oppløsningstid. Mange av oss som husker 60-årene som en tid med rikt kristenliv, synes forfallet har vært stort og raskt. Og mange ganger har jeg spurt meg selv: Hva er det jeg har gjort galt, siden utviklingen har vært så negativ i min levetid. Vi må ha vært dårlige forbilder. Vi har sviktet. Tungsinnet kan komme, motløshetens ånd – som Bibelen taler om.

Om vi er unge eller eldre trenger vi stadig å høre et trøsteord fra Gud. Vi trenger å bli minnet om at skylden er betalt, Kristus har seiret over døden og Djævelen. Vi er Guds barn, han elsker oss fortsatt. Bak døden venter en evig seier. Vi skal få se Kristus som han er.

Gud har gitt oss bønneretten. Og vi har fått løftet: *"Gud gir alle, villig og uten bebreidelse"* (Jak 1,5). Uten bebreidelse! Han kjenner vår synd og vår svakhet. Likevel skal vi få tilhører ham! Dette må vi forkynne til hverandre – til trøst og oppmuntring.

"Glem ikke alle hans velgjerninger!"

Avslutningsord:

Strid den gode strid

Postmodernismen bør i forkynnelsen i hovedsak møtes med konfrontasjon. Forkynnelsen må ta et oppgjør med samtidens tenkning.

Paulus stod midt i en liknende åndskamp. Han opplevde både vekkelse og frafall. Med sorg måtte Paulus konstatere: *"Demas forlot meg, fordi han fikk kjærlighet til den nåværende verden"*. (2 Tim 4). Han ble tatt av tidsånden.

Paulus gir i v.2-8 noen formaninger til sine medarbeidere, idet han ser at hans tjenestetid snart er slutt. Denne hilsenen bør vi ta til oss, vi som er samlet her i dag:

"Forkynn Ordet! Vær rede i tide og utide. Overbevis, irettesett og trøst,

For det skal komme en tid da de ikke skal tåle den sunne lære, men etter sine egne lyster skal de ta seg lærere i mengdevis, etter som det klør i øret på dem. (Er det ikke så vi aner postmodernismens pluralisme)

Men være du edru i alle ting. Lid ondt, gjør en evangelists gjerning, fullfør din tjeneste.

For jeg blir alt ofret, og tiden for min bortgang forestår.

Jeg har stridd den gode strid, fullendt løpet, bevart troen,

Så ligger nå rettferdighetens krans rede for meg, den som Herren, den rettferdige, skal gi meg på den dag – ja, ikke bare meg, men alle som har elsket hans komme.”

Den gode strid, opplevdes ikke alltid god. Paulus ble forfulgt og fengslet. Men striden var god, fordi han hadde fulgt kallet, fullendt løpet og bevart troen. Nå er det du og jeg som er kalt til å kjempe denne striden for evangeliet i vår tid.

Punkter til debatten etterpå:

Ikke antall forkynnere det viktigste, men innholdet i forkynnelsen.

Viktig å prioritere forkynnerne.

Utdanning, forkynnerkurs 14 dager hvert år eks i juni, halve forkynnerflokkene inne annenhvert år.

Regionale forkynnerkurs en helg hvert semester, der også frivillige forkynnere kan være med.

Ikke kommunikasjonsteknikker primært

Ikke alle behøver å lese moderne litteratur og se filmer, Damaris.

Lete i skriften, bruke oppbyggelseslitteratur, bekjennelsesskriftene, Wisløff Ordet fra Guds munn.